

Аналіз і узагальнення досвіду підготовки та проведення онлайн-групових вправ в умовах карантину

Геннадій Зміївський,
старший викладач,

Олег Петрук,
старший викладач

Вячеслав Пугач,
викладач,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Одним із основних видів навчальних занять з тактичних дисциплін у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти України є *групова вправа*. Вона проводиться методом ділової гри. На занятті курсанти (студенти) всі на одній посаді на фоні єдиної тактичної обстановки приймають рішення на бій (дії), оформлюють його на картах та доповідають керівнику заняття, ставлять завдання підпорядкованим підрозділам, організовують взаємодію, управління та всебічне забезпечення, здійснюють управління підрозділами в ході бою (дій) в умовах створеної (змодельованої) керівником заняття обстановки, яка безперервно розвивається. Викладач при цьому виступає на посаді старшого командира (начальника) [1, с. 78; 3, с. 171].

У зв'язку з переведенням освітнього процесу закладів вищої освіти України на період загальнонаціонального карантину на дистанційний режим навчання у науково-педагогічних працівників Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава

Мудрого (далі інституту) виникли певні труднощі в питаннях ефективного проведення групових вправ. З метою подолання цих труднощів і недопущення помилок у майбутньому постала необхідність вивчення досвіду підготовки та проведення викладачами інституту цього виду навчальних занять із застосуванням технологій дистанційного навчання та формулювання відповідних технологічних і методичних рекомендацій.

Зі змісту групової вправи видно, що її проведення потребує взаємодії між викладачем і тими, хто навчається, в режимі реального часу (синхронному режимі) [2, с. 58; 4, с. 86]. Крім того, самостійно виконати завдання, які виносяться на заняття, курсанту досить складно.

Платформа Moodle, яка використовується для організації порталу навчальних електронних інформаційних комплексів університету та реалізації технологій дистанційного навчання, такого виду діяльності, як «вебінар», не має. Отже, можливість двосторонніх аудіо- або відеокommунікацій між викладачем і курсантами онлайн відсутня. Використання з цією метою Чату повністю потреби

заняття не задовольняє, так як надає можливість обміну тільки короткими текстовими повідомленнями і не забезпечує виконання плану заняття, особливо в частині, яка стосується розподілу часу. Крім того, за допомогою Чату викладач не може контролювати роботу курсанта з картою (схемою) [5, с. 34].

Таким чином, викладачі інституту дійшли висновку, що платформу Moodle, при відсутності вебінару, для реалізації технологій дистанційного навчання доцільно використовувати тільки на етапі підготовки групової вправи.

Аналіз і узагальнення досвіду підготовки дистанційних групових вправ із застосуванням порталу навчальних електронних інформаційних комплексів на базі платформи Moodle в умовах карантину дозволяє сформулювати методичні і технологічні рекомендації:

— тема (сектор) дистанційного курсу повинна містити такі основні елементи: Лекція, Завдання (тактичне завдання курсантам до групової вправи), Тест, Чат (рис. 1);

— тактичне завдання курсантам до групової вправи має включати детальні пояснення щодо роботи (такі, щоб було

зрозуміло не тільки що треба виконати, а і як це зробити);

— для доповнення елементів теми (сектору) курсу мають бути завантажені файл з презентацією, яку викладач буде використовувати для демонстрації та пояснень у ході групової вправи, та файли навчальної літератури;

— навчальна література розміщується в середовищі системи Moodle в формі електронних мультимедійних навчальних матеріалів, які наразі приходять на зміну текстографічним електронним розробкам;

— під час самостійної підготовки курсанти: входять у портал навчальних електронних інформаційних комплексів університету; відкривають дистанційний курс; вивчають матеріал лекції, тактичне завдання до групової вправи і наносять вихідну тактичну обстановку на робочу карту (схему місцевості); самостійно, використовуючи пояснення в тактичному завданні і презентацію, усвідомлюють отримане завдання, оцінюють обстановку, приймають рішення та оформлюють його на схемах місцевості; переводять відпрацьовані на паперових схемах місцевості рішення (формат А3) в електронний вигляд (формат PNG); вирішують тестові завдання;

The screenshot shows the Moodle LMS interface for the course "General Tactics" at the Yaroslav Mudryi National University in Kharkiv. The interface is in Ukrainian. The top header shows the university name and the user's name, Genadiy Zmivskiy. The main content area is titled "Тема 1. Механізований взвод в оборонному бою" (Topic 1. Mechanized Battalion in Defensive Combat). Below this title, there is a list of course elements, each with a checkbox indicating completion status:

- Оголошення (30.03.20) курсантам 4 курсу Військово-юридичного інституту щодо організації дистанційного проведення групових вправ 31.03.20 та 3.04.20 [checked]
- Чат [checked]
- Лекція 1. Механізований взвод в оборонному бою [checked]
- Лекція 1. МВ в оборонному бою [checked]
- Групова вправа 1. Робота командира механізованого взводу з організації оборони в умовах відсутності зіткнення з противником [checked]
- Слайди до ГВ 1 [checked]
- Модульний контроль 1 (частина 1, одна правильна відповідь) [checked]
- Модульний контроль 1 (частина 2, дві або три правильні відповіді) [checked]

Рис. 1. Елементи дистанційного курсу з навчальної дисципліни «Загальна тактика»

— знання курсантами теоретичного матеріалу (результати вирішення тестових завдань) викладач контролює за допомогою електронного журналу оцінок;

— за день до проведення заняття викладач проводить цільову консультацію в Чаті.

При виборі платформи для проведення онлайн-групової вправи науково-педагогічні працівники в першу чергу керувалися тим, що вона повинна забезпечувати формат відеоконференції — можливість спілкування між учасниками у відео- та аудіорежимі.

Із ряду популярних програм була вибрана платформа Zoom. Безкоштовна версія Zoom забезпечує можливість [3, с. 90; 6]:

— спілкування з групою без затримок у трансляції;

— високої якості відео, чистого звуку;

— безкоштовного спілкування тривалістю до 40 хвилин у групі до 100 чоловік;

— запису заняття і збереження його на комп'ютері або в хмарі;

— підключення до конференції як через комп'ютер, так і через смартфон;

— демонстрації екрану разом із відео та аудіо;

— комунікацій в чаті, обміну файлами, управління чужими клавіатурою/мишкою;

— використання електронної дошки;

— організації заняття з групою, а для окремих питань створення міні-груп або пар всередині конференції та ін.

Дані можливості цілком відповідають вимогам до проведення онлайн-групової вправи, за винятком нетривалого часу проведення. У зв'язку з цим онлайн-заняття в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого в період загальнонаціонального карантину планувалися тривалістю 45 хвилин, що, в свою чергу, висувало нові, більш високі вимоги до їх підготовки та проведення.

За результатами аналізу та узагальнення досвіду проведення онлайн-групових вправ із застосуванням сервісу віде-

оконференцій Zoom в умовах карантину можна сформулювати такі методичні і технологічні рекомендації.

У зв'язку з обмеженістю часу на проведення заняття усвідомлення отриманого завдання, оцінювання обстановки, прийняття рішення та оформлення його на схемі місцевості курсантами мають проводитися ще на етапі підготовки групової вправи під час самостійної роботи, а доповіді висновків, заслуховування варіантів рішення та їх обговорення — безпосередньо на занятті. Напередодні заняття планується онлайн-відеоконсультація.

Для того щоб курсанти добре чули викладача, краще використовувати гарнітуру — навушники і мікрофон, або сидіти досить близько до комп'ютера. Викладач, як керівник заняття, може поставити всіх учасників на режим Mute на той час, поки буде говорити він. Це зручно, адже інакше всі учасники заняття будуть чути сторонні шуми кожного користувача. А коли потрібно вислухати доповідь курсанта, даний режим слід прибрати.

Технічно онлайн-групова вправа складається з презентації, яка виконує роль дошки для викладача, пояснень викладача, завдань (запитань), які він ставить та відповідей курсантів, що відбуваються в режимі відеотрансляції (рис. 2). Чіткість зображення на екрані в Zoom дозволяє демонструвати графічний матеріал.

Для забезпечення наочності та запланованої динаміки навчання презентація обов'язково повинна містити слайди зі схемами вихідної обстановки, зразками рішення на бій (дії), тактичних епізодів, які плануються для розіграшу на занятті та ін. Крім того, для нагадування, тим хто навчається, порядку їх дій до презентації слід включати інформацію про зміну оперативного часу та зміст заходів, які проводяться на етапах організації бою (дій) тощо.

Варто пам'ятати про те, що часу на заслуховування викладачем розгорнутих доповідей курсантів висновків з усвідом-

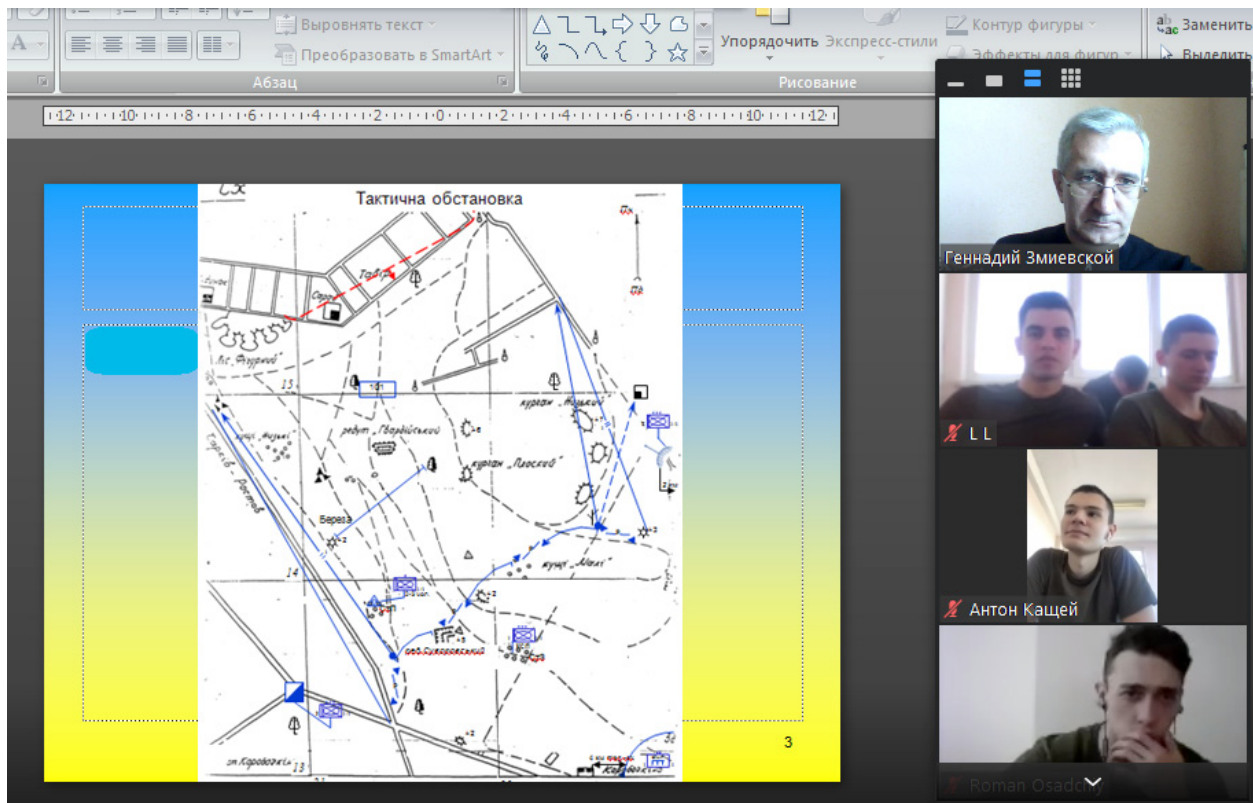

Рис. 2. Демонстрація вихідної обстановки під час онлайн-групової вправи

лення завдання, оцінювання обстановки, прийнятого рішення недостатньо. При цьому окремі курсанти в ході заняття можуть проявляти пасивність. В даному випадку викладач має застосовувати *метод ключових запитань*. Запитання повинні бути ретельно продуманими, максимально короткими, не передбачати обширних відповідей, спонукати учасників заняття до цікавого онлайн-обговорення (наприклад, варіантів рішення), при цьому стимулювати думку, а не підказувати ідею рішення. Це дозволить зекономити час і активізувати творчу діяльність курсантів.

Відповіді курсантів теж мають супроводжуватися демонстрацією схем (вихідної обстановки, прийнятого рішення (формат PNG) та ін.) за допомогою функції «демонстрація екрану» (рис. 2).

З курсантами, які проявляють пасивність, рекомендується контактувати ще до початку обговорення та давати невеликі індивідуальні завдання для того, щоб вони зробили свій внесок у обговорення питань.

Підвищення ефективності групової вправи можна досягти також шляхом

створення двох навчальних підгруп всередині конференції для відпрацювання окремих питань [6]. Це потребує залучення до заняття ще одного викладача, але при цьому два курсанти одночасно будуть мати можливість працювати безпосередньо з тими, хто навчає.

Для стимулювання мислення та вироблення ідей, підвищення рівня організації заняття та оцінювання курсантів доцільне застосування *методу роботи в малих групах*. При цьому завдання спочатку обговорюється в малій групі, відповідь (пропозиції) надає старший групи, а потім організується обговорення цих відповідей у складі навчальної групи. Оптимальний розмір групи для обговорення становить 4–6 осіб. У такому випадку оцінюється робота не окремого курсанта, а малої групи.

Оформлені курсантами на схемі місцевості рішення в електронному вигляді (формат PNG) слід відправляти викладачу для оцінювання і подальшого занесення оцінок до електронного журналу, додавши відповідь на сторінці тактичного

завдання дистанційного курсу системи дистанційного навчання на базі платформи Moodle.

 тже, підготовка та проведення онлайн-групової вправи потребує комплексного підходу. На етапі підготовки заняття може бути використана платформа Moodle, а на етапі його проведення доцільно застосовувати платформу онлайн-конференцій Zoom. Для досягнення ефективності заняття слід урахувати технологічні та методичні рекомендації, які базуються на результатах узагальнення досвіду підготовки і проведення цього виду навчальних занять у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти України в умовах карантину.

Література

1. Зміївський Г.А. Теоретико-методологічні та інформаційно-технологічні аспекти впровадження дистанційного навчання тактичних дисциплін на базі платформи Moodle в освітній процес вищого військового навчального закладу / Г.А. Зміївський, Е.О. Кочанов // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.

Харків : ХНПУ, 2018. № 1 (50). С. 72–85.

2. Радченко К.А. Персональні навчальні системи: використання в дистанційному навчанні у військовій освіті / К.А. Радченко, Г.А. Зміївський // Новий колегіум. 2018. № 1 (91). С. 53–61.

3. Радченко К.А. Розробка та впровадження дистанційних навчальних курсів з тактичних дисциплін у вищому військовому навчальному закладі / К.А. Радченко, Г.А. Зміївський, О.В. Петрук // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків : УІПА, 2017. № 54-55. С. 87–96.

4. Кочанов Е.О. Упровадження геоінформаційних технологій у процес дистанційного навчання тактичним (тактико-спеціальним) дисциплінам / Е.О. Кочанов, Г.А. Зміївський // Теорія і практика управління соціальними системами. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 2. С. 83–92.

5. Степанов В.П. Система дистанційного навчання та використання інформаційних технологій : монографія / В.П. Степанов, І.О. Борозенець, В.П. Бурдаєв. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 232 с.

6. Кисельова К. Як провести віртуальний урок: покрокова інструкція та лайфхаки вчителів з усього світу. «Освіторія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/virtualna-shkola>.

05.05.2020